

דור הפלמ"ח

העורכת: תהילה עופר	יו"ר העמותה ישעיהו (שייקה) גביש	בהוצאת עמותת דור הפלמ"ח	אוקטובר 2009 תשרי תש"ע
-----------------------	------------------------------------	----------------------------	---------------------------

הוצאה מיוחדת לרגל אנוכת אולם מלווי השיירות

באב אל וואד

פה אני עובר, ניצב ליד האבן.
כביש אספלט שחור, סלעים ורכסים.
ערב אט יורד, רוח ים נושבת
אור כוכב ראשון מעבר בית מחסיר.

באב אל וואד,
לנצח זכור נא את שמותינו,
שיירות פרצו בדרך אל העיר.
בצידי הדרך מוטלים מתנו.
שלד הברזל שותק כמו רעי.

פה שצפו בשמש זפת ועופרת.
פה עברו לילות באש וסכינים.
פה שוכנים ביחד עצב ותפארת,
משוריין חרוך ושם של אלמוני.

באב אל וואד...

ואני הולך, עובר כאן חרש חרש
ואני זוכר אותם אחד אחד.
כאן לחמנו יחד על צוקים וטרש
כאן היינו יחד משפחה אחת.

באב אל וואד...

יום אביב יבוא ורקפות תפרחנה,
אודם כלנית בהר ובמורד.
זה אשר ילך בדרך שהלכנו
אל ישכח אותנו, אותנו באב אל וואד.

באב אל וואד..

חיים גורי

הגיבורים של מלחמת הכבישים

מלחמת השיירות - שהתחוללה כאמרת בני מרשק: "בחזית ברוחב 10 מטר, רוחבו של כביש" - הייתה מן הקשות במערכות מלחמת העצמאות. מלווי השיירות היו במקרים רבים מטרות חיות. רק גבורתם, נחישותם והתמדתם הבטיחו את ירושלים כבירת ישראל, את אזורי הנגב והגליל, ואפשרו לצה"ל לעבור לשלב השני של מלחמת העצמאות - בלימת צבאות ערב הפולשים, הדיפתם וקביעת גבולות המדינה בקווי שביתת הנשק.

ישעיהו (שייקה) גביש

חנוכת אולם "מלווי השיירות" הינה המשך ישיר להקמת בית הפלמ"ח. האולם פותח קשת אפשרויות לפעילות חברתית, חינוכית וארגונית, הן לבית הפלמ"ח ולעמותת דור הפלמ"ח, הן למערכת הביטחון, ובעתיד לשימוש נרחב בתחום התרבות, ההשכלה וההיסטוריה.

שם האולם מעלה על נס את חשיבות מלחמת השיירות, לאבטחת הכבישים, לאספקה חיונית ליישובים נצורים, לפינוי נפגעים ולתגבור הקשר החיוני עם חלקי הארץ השונים.

צילום ארזי פורת

האולם מדמה פנים של
משוריין - לוחות בגון
החלודה ונוף מבצבץ ביניהם

הצדעה למלווי השיירות

דמותם מלווה את זיכרונותיי. מן הראוי שלנופלים, לאלה ששרדו, לבני המשפחות ולחברים יהיה גם גל-עד בדמות האולם הזה. תזכורת לאומץ, עקשנות, נחישות, התמדה והקרבה של קומץ בחורים ובחורות שנאחזו בכבישי הארץ ושמרו על עורקי החיים של ישובי הארץ ועריה.

שנים רבות עברו מאז אך באולם הזה עמד הזמן מלכת ואנו מצדיעים למלווי השיירות.

מוזי ורטהים

ברכה מקרב לב שלוחה למשרד הביטחון, לעמותת דור הפלמ"ח ולמוזיאון הפלמ"ח, על מפעל הקמת המוזיאון - ובכללו האולם הזה לזכר מלווי השיירות.

עד כה נכתבו ספרים והולחנו שירים על מלווי השיירות. החל מעתה יהיה גם משכן - אולם אירועים לזכר חברינו ולזכר תקופה בלתי נשכחת.

דמויות חבריי שרבים אינם כבר איתנו חולפות לגד עיניי זה למעלה משישים שנה. מהם זכורים בשמותיהם ומהם רק

משרד הביטחון
יחידת המוזיאונים

עמותת
דור הפלמ"ח

**הקמת האולם נתאפשרה ע"י
תרומת מוזי ורטהים והקצבת
משרד הביטחון**

באולם מלווי השיירות: 380 מושבים,
נגישות ומקומות לנכים, במה, אקרן, ציוד
ואמצעים טכנולוגיים משוכללים

תכנון בית הפלמ"ח:

אדר' צבי הקר ורפי סגל

"השתאיטי על הגבורה הטבעית, הצנועה והפשוטה, של
נערינו ונערותינו, מלווי השיירות ופורצי המצור... הדי
גבורה עילאית זו עודדו כל שאר הלוחמים, את כל היישוב"
דוד בן גוריון

"השיירות, אפשר שהייתה זאת המשימה
המייגעת ביותר והמהלכת אימים יותר
מכל משימה אחרת במלחמה"
יגאל אלון

"אך הנה עולה השיירה אל עיר הנצורים / וערב
פסח בירושלים והתריסים סגורים / והפחד מהלך
אימה בלבבות / ואין נפש חיה מהלכת ברחובות /
כמו מלאך המוות מבקר בעיר / ואז פתאום התחילו
החברים שלי לשיר / הם שרו לקירות, הם שרו
לתריסים / הם שרו המנונים ושירים גסים / עד אשר
ראו הם איך לאט-לאט נפתח / פשפש בדלת, אשנב
קטן, חרך / ואז כמו התרומם מעל העיר הזאת מסך
/ החלונות נתמלאו אנשים, הרחוב התעורר ופרח /
ומישהו, כך מספרים לי, שמע אברך צעיר ורך / אומר
'ברוך אתה... שהביא את הפלמ"ח"

חיים חפר

"לך, העם הקם וחי, / נשאו הם לא הלל-
וכתר, / לך, העם, נתנו הם שי / את ארבעים
הקילומטר... / את ארבעים הפרסאות
/ העקובות מקרב-ופרך, / האפורות
ומסולעות... / ומעתה פתוחה הדרך"
נתן אלתרמן

אבטחת דרכים וליווי שיירות בדרכי
הגליל, הנגב ובמיוחד בדרך לירושלים,
על ידי לוחמי חטיבות יפתח, הראל והנגב
(תצלומים: אוצר תמונות הפלמ"ח)

"בעיית השיירות לירושלים היא מן המורכבות ביותר. הערבים ריכזו מאמץ מיוחד באיזור ירושלים... עוד בשלב מוקדם הגענו למסקנה שיש לארגן אבטחה לתחבורה לירושלים"

יצחק רבין

"בכל ההיסטוריה הצבאית לא נוצרה עוד יחידה, שרוחב הלחימה שלה לא היה אלא רוחבו של כביש, ומידת הרוחב היא זו שקבעה את גודלה של המדינה"

בני מרשק

"הנה האור דועך על שריוניך / גם לב השיר נפתח באהבה / שיירה שלי ראשית המנגינה היא / ואיני יודע את סופה...
// עלטה. רק קול רינת הנשק. / אי בזה הדרך חסומה. / את, שיירתך, גלוית-עניים / רק כדור המוות הוא סומא!"

נתן יונתן

"למרות שמצב הביטחון בכביש תל-אביב - ירושלים התערער, לא הייתה לי ברירה אלא לנסוע הלוך ושוב בין שתי הערים ולסמוך על המלווים הצעירים" גולדה מאיר

השיירות

התנהלו בכבוד ובאיטיות. למרות זאת, 102 שיירות עלו לירושלים וירדו ממנה. אבודותינו: 6 הרוגים ו-24 פצועים. במאוס החמיר מאד המצב. רק 42 שיירות הצליחו להגיע לירושלים והאבידות היו כבדות: 36 הרוגים ו-42 פצועים. בסוף מאוס הוחלט להשתלט על מאחזים ולתקוף כפרים ערביים קרובים לכביש ירושלים, מה שהוביל למבצע "נחשון".

בסך הכול עלו לירושלים בחודשים דצמבר 1947 - מאוס 1948, כ-245 שיירות שהובילו 10,800 טון אספקה שהיוו כ-90% מכמות האספקה המינימאלית הדרושה לעיר בתנאי חירום. השיירות הבטיחו את קיום הישוב בעיר הנצורה.

באפריל עלו שיירות ענק לירושלים במסגרת מבצע "הראל", בסך הכול כ-430 משאיות ובהן 1,410 טון מזון. לקראת מבצע "יבוס" עלו לירושלים כל הגדוד החמישי, מטה חטיבת הראל ובכירים מהסוכנות היהודית וההגנה, ביניהם דוד בן-גוריון ויצחק שדה. (על פי אתר הפלמ"ח)

בירושלים. השיירות כללו משאיות עם מזון, ציוד ודלק וכן אוטובוסים של "אגד" ומוניות "נשר". הן יצאו כל בוקר לירושלים (וגם לנגב) בלוויית חוליות אבטחה קטנות, והשתדלו לחזור עוד באותו יום. לרוב יצאו מספר שיירות ביום ורובן הותקפו בדרך. חוליות הליווי כללו גם בחורות וציוד בנשק דל: אקדחים, רימונים ספורים ולפעמים גם תת-מקלעים. בתקופה הראשונה יצאו ללא מכשירי קשר להזעקת עזרה. בעת שהערבים ירו מהמארב על מכוניות השיירה שלפו המגינים את הנשק והשיבו אש תוך כדי נסיעה.

בדצמבר 1947 עלו לירושלים 38 שיירות אספקה ו-22 שיירות נוסעים. 17 שיירות הותקפו, 6 אנשים נהרגו ו-12 נפצעו. בינואר 1948 נסעו 74 שיירות, מהן 63 שיירות אספקה; 25 איש נפלו, 18 נפצעו. בפברואר גברו ההתקפות והאויב הציב מחסומים על הכביש והניח מוקשים. בעקבות זאת שוריניו תאי הנהגים במשאיות והותקנו דפנות עץ ופלדה על טנדרים של מאבטחים. השיירות

מיד לאחר החלטת האו"ם על חלוקת הארץ ב-29 בנובמבר 1947, החלה "המלחמה בדרכים" שהתמקדה בניסיונות הערבים לנתק את ירושלים, הנגב והגליל מן המרכז. כמגן מפני ההתקפות על התחבורה היהודית ליוו סיירים ומלווים כלי רכב מכל הסוגים. נשקם היה חבוי מפני החיפושים שערכו הבריטים ונשלף רק בשעת ההתקפה ממש. חברי פלמ"ח לרוב ליוו שיירות בדרכי הצפון, המרכז והנגב, כדי להבטיח את דרכי התחבורה, התשתיות והאספקה, פינוי פצועים וגיושה לישובים מנותקים. המצב החמור ביותר היה בכביש היחיד שחיבר את ירושלים לשפלה, שם היה המצב הכי חמור. ב-9 בדצמבר הוטלה על הפלמ"ח האחריות על אבטחת התחבורה בדרך לירושלים. לאבטחת הכביש הוקצו 220 איש, מהם 170 חברי פלמ"ח, רובם לליווי שיירות ומיעוטם לאבטחת השטח. שני כוחות של מלווי שיירות רוכזו בשני בסיסים: "זהבי" (או "פלוגת הקו") בתחנה המרכזית בתל אביב; וה"פורמאנים", בבניין המוסדות הלאומיים

עדויות ממקור ראשון

ב-4 בדצמבר 1947 ריכזו אותנו, חברי הרזרבה התל-אביבית, בתחנה המרכזית. ליווי שיירות... השכם-השכם בבוקר נערכה שיירה באחת מסמטאות התחנה...

נעמי פולני

ושוב, אחים, השלח ביד / דרוך לקרב זה איש הפלמ"ח / על יעוד העם נגנה לעד / במקלע תמ"ת, רימון, אקדח. // הכביש נפרץ, תנוע שיירה / לא אש צלף תחסום השביל / הרזרבה תען לעם בצרה / וירון הסטן בשיר וגיל. // ממרום הקסטל עד חורש באב-אל-וואד / עוד נס עברי יונף פה לעד / הרזרבה תען לעם בצרה / ובזמר עוד ירעם: פלמ"ח.

יענקל'ה שכטר

חטפתי מכה חזקה בראש והדבר היחיד שזכור לי, הוא שהספקתי להתכופף אל תוך המשוריין ואחר כך חושך מוחלט. כפי הנראה הכרתי אבדה לזמן-מה. כאשר אני מתאושש המשוריין שוכב על צידו, חצוי באוויר, מתנועע כלולב מצד אל צד מעל התהום.

איתן ירקוני

בקבוצת הפקודות שערכתי שאל הד"ר יששכרי: "כמה הרוגים וכמה פצועים יהיו?" ובחור צעיר כמוני צריך לנקוב במספר. כמעט הורדתי לד"ר "פליק" על שאלתו...

אולי גבעון

19.4.48 - עם שחר יצאה השיירה לדרך. בראשה נעה האבטחה. אחריה, באוטובוס משוריין, דוד בן-גוריון ויצחק שדה... החלה התקפה ערבית, אולי הגדולה ביותר שנערכה אי-פעם על שיירה בדרך לירושלים... חשתי למקום בג'פ הלבן שלי... רוכזה כל האש על הג'פ שבו נסענו... לאחר קרב ממושך וקשה חולץ מרבית הכוח. מספר ההרוגים היה למעלה מעשרים, מלבד פצועים רבים...

יצחק רבין

המג"ד, שאול יפה, שארגן את הנסיגה מהשטח, נפצע ויוספלי'ה טבנקין, מפקד הגדוד הרביעי שהיה עמו נשא את שאול על גבו לכיוון חולדה... אחרוני המשוריינים נקלעו למצב קשה ביותר. משוריין על פצועיו פוצץ עצמו אל מול המוני הערבים המסתערים וכל אנשיו נהרגו...

עובד מיכאלי

13.12.47 - אנחנו ניסע בתוך השיירה ותפקידנו יהיה להגן עליה... המלווים יסעו, בדרך כלל, שניים בכל אוטובוס וישבו בספסל הראשון, מאחורי הנהג... 19.12.47 - בבית לא יודעים שאני נוסעת בשיירות. זה יהיה נורא אם ייוודע להם... 25.2.48 - ירינו עד שכל השיירה עברה על פנינו והתרחקה מהמקום... העברנו את הפצועים למכונית שלנו וחבשתי אותם... נסענו בטכסי בודד לירושלים. הנהג, הפצועים ואני...

הדסה אביגדורי-אבידב

יצאנו לפנות ערב מקריית ענבים. נסענו לסמינר בית הכרם. במקומות מוסתרים במכונית השנייה הוחבא הנשק. ההישג הגדול היה שכל אחד מהבחורים קיבל נשק אישי. זה היה נדיר באותה תקופה.

יגאל בוטרימוביץ

בבוקר, רק חזרנו מחסימת הכביש לרמאללה ובטרם הספקנו לנשום, הורו לנו לנסוע לחלץ את השיירה הגדולה שנתקעה בשער הגיא. השיירה הייתה מפוזרת לאורך קילומטרים והיו להם נפגעים רבים.

מוטק'ה בן-פורת